

הסערה בצלוחיתנו.

1

פרי הריבולוציה.

מצד אחד :

- ועד הקהלה במוטקה, סאסקא-
גלינסינסקיא 8, טיליפון 76.
ומן הצד השני :
- דער קהלה-ועד אין מאסקווע סאסקא-
גלינסינסקיא 8 טעלעפאן 76.
וכן בפטרבורג. מצד אחד - ועד הקהלה,
פטרבורג, טיליפון וכו'. ומן הצד השני: קהלה-
ועד, פעטראגראד, טעלעפאן וכו'.
וכן בניו-יורק, וכן בסמולנינסק, וכן בוולוגרה
ויתר הערים והעירות, שנפזרנו שם
שנים האחרונות לרגלי המלחמה.
פסוק ותרגום בצדו. "ועד-קהלה".
ופירושו לו - "קהלה-ועד", "טיליפון" פירושו -
"טעלעפאן".

מעין תרגומי החדר מלפנים!

והיה כי ישאלך בנך למחר: "מה זאת?"

ואמרת לו: "בעבור זה עשו העסקנים לנו בפרוך הריבולוציה בארץ!"

והיה אם לא יאמר די בתשובתך זאת,

והוספת וספרת לו עוד לאמר:

- כי הימים היו גדולים וכבירים.
חזיונות אשר לא שערו ולא סללו אותם, באו
ונהיו. מאורעות נשגבים, שכמוהם לא היו עוד,
התחוללו בכל הארץ. דם ואש ותמרות עשן
לא חדלו במשך שבועות וירחים ושנים.

העולם נהפך והתערה מיסודו. עליונים ירדו
למטה ותחתונים התחרו לעלות למעלה.

השקפות עולם ושאיפות דורות ומאוי המינים
ואינסרטי מעמדות נאבקו והתנגשו זה בזה.

כחות איתנים עתיקים ויאחזו איש בגרון
דעתו, בנינים עתיקים נהרסו, חומות בצורות
נחרבו; אוצרות עד נסתר או נחמסו ועברו

מיד בעליהם ליד זרים. כל יסודי החברה

התמוטטו ורבוזות ידים נטו להגית במקומם
אבני-פנה חדשות. כל הישן וכל הבלה נמחה
ועמו נפגע גם הרבה מן הבריא ומן המעולה,
ותחתיהם קרו המתחרים והמתגוששים להקים
בירת חיים טובים ומשוכללים מאלה...

או תגבר גם בינינו הסערה. הריבולוציה
הגיעה גם בסחננו עד מרום קצה,

ותוצאותיה היו כבירות ומפליאות. הקהלות,
די בכל אחר ואחר, נחלצו חושים, באו

והדפיטו בלנקים חרשים, שלא שבעתם העין,
בלנקים, אשר כמוהם לא היו עוד. מצד אחד:

"מוטקה" ומצד שני - "מאסקווע". מצד אחר:

"טיליפון" ומן הצד השני: "טעלעפאן"...

ועתה באו וראו והשתוממו:

- מה גדול כחה של הריבולוציה!...

והנה לפנינו "ועד-קהלה", "קהלה-
ועד", "טיליפון" "טעלעפאן" - זה בצד זה,

זה על יד זה, במנותח, בהשקט, בנחת!...

כאלו שלום-אמת, שלום-נצח שרר ביניהם
מאז ומעולם!...

לא, הדור הבא אחרינו לא ימצה עד
עולם את כל עומק התהום, אשר עבר ביניהם

מלפנים, את כל הוקף השנאה, אשר שלטה
ביניהם בימינו. בין "ועד-קהלה" ובין

"קהלה-ועד", בין ה"טיליפון" ובין ה"טע-
לעפאן".

ממש - "שכולת" ו"סכולת" - אף-על-פי,
שלכאורה, אין העין הגסה רואה את ההבדל

הגדול ביניהם; אף-על-פי שלכאורה אין
כאן אלא שני תבות ומקפים בצדו!...

דם אדם נגר כמים. המלחמה היתה גדולה
זכברה ועצומה, היא היתה נוראה מלחמת

הבולשביקים במשביקים, מלחמת הטר"ם
השמאלים בס"רים הימנים, ממלחמת

וכי מדרך הריבולוציה היא זו לסיים בפשרות?
 והלא כל עצם הריבולוציה לא בא לעולם, אלא כדי להכריע סוף-סוף בהחלט בין הערכים השונים והסותרים המעשמים בערבוביה עד עכשיו, בין הנחות השוטמים איש את אחיו והמוכרחים להתפשר איש עם אחיו עד עת-מצוא, כלומר, כל-עוד שהשמים כתקונן, להכריע, להביא לידי נצחון את אחד מן "הצדדים", אבל לא להשלים בין השונאים, לא לקרב את המרוחקים! ...
 הזאת היא ריבולוציה? ...

כי שני המחנות ינצחו? כי הפרולטריון והבורז'ואזיה יצאו מן המלחמה וידי כולם על העליונה? כי הטלית שאחזו בה שניהם, תשאר צצלים עולמית? ...

מי יודע - אפשר שבאמת כך הוא טבעה של ריבולוציה יהודית, של ריבולוציוניזם יהודים, שבאים לשפוך דמם לשם "טובת המעמדות" ונהרגים על "שבולת" ו"סבלת", על "טיליפון" ו"טעלעפאן" ...
 כראשית המלחמה כן תוצאותיה - מן יהודי מתוח עליהם ...

ועד-הקהלה" מצד אחד ו"קהלה" ועד" - מצד שני. טיליפון מצד אחד ו"טעלע" פאן" - מצד שני.
 והוא לנו פרי הריבולוציה.
 הריבולוציה המיוחדת בתפוצות-ישראל.

II

גלזוכוב, נובגורוד-

סיוורסק ועוד.

בודאי, שלא "הם", שלטונינו, המציאו את מעשי הרועות ביהודים, מעין אלו שצבאותיהם עשו בגלזוכוב, בנובגורוד-סיוורסק, ברודוסקוביטס וביתר הערים והעירות הרבות. בודאי שלא הם היו הראשונים לדבר זה ואף לא האחרונים. בודאי שקשינוב קדמה לגלזוכוב, והומל קדמה לנובגורוד-סיוורסק. וגם באותה שעה עצמה, שהעמונים השונאים לשלטונינו, ספרו על-דבר המעשים הנוראים, על-דבר היהודים המומתים והנשחטים והנתמטים בגלזוכוב על ידי ה"צבא הריבולוציוני" - הנה באותה שעה עצמה הריעו העמונים של השלטון על-דבר המעשים הנוראים של הצבא הקונטר-ריבולוציוני ועל דבר תועבותיו נגד היהודים בערי ה"היידא" מאטשינא" ...

הצבא הריבולוציוני הרג ביהודים וחטם ואנס וטמא בשם הריבולוציה, הצבא הקונטר-ריבולוציוני עשה בנו אותם המעשים עצמם בשם הקונטר-ריבולוציה, ומובן.

הטוצ'אליסטים בקד"טים, ואפילו ממלחמת הפרולטריון בבורג'ואזיה! ... את כל האונים שבכל תפוצות-ישראל החרישה הריקת-השנים האיומה של קולי ה"טיליפון" מעבר מזה וקולי ה"טעלעפאן" מעבר מזה. הפרולטריון שבכל אומה ולשון מתגבל לאויבו בנפש וילטש את חרבו ויכון אח קנה-הרובה שלו, כי חפץ להוציא מידיו את "ערכיו" ואת "קניניו" - את קומץ והבו ואת מקצת רכושו יחד עם כל-ההתעשה, המוביל אותו אל דרך העושר והשלטון ...
 לשם זה קמו פועליו של מורווב במורווב. לשם זה היתרו בהם מנהיגיהם, הדואגים להם ולאשרם נגד הסובוגים.

ובאותה שעה הפרולטריון שלנו, הפרולטריון של "העם הנבחר" מודיין ופתחיל במלחמה לשם ה"טעלעפאן" ... והסעמו הקפיטליסטי אף הוא מותר על כל יתר "ערכיו" וקניניו ועניניו ומוסר ונפשו על קדושת שם "טיליפון" ...
 כך דרכם של "בני-הגנביים", שמניחים את כל האינטריסים החמריים שבעולם ומגינים בחייהם ובחיי שותיהם ובחיי בניהם ובנותיהם על האינטריסים הרוחניים ...

מה להם בקפיטל" מה להם בפבריקאות, מה להם בקרקעות ואחוזות? ! יוכה בהם כל הרוצה; יבואו בני-עשו ובני-שמעאל וירשו את רושטיילו ואת מורווב. יקחו להם את "נויד הערשים" וימלאו בו את כרסם, ואנו, בני יעקב, נושאי "דגל-הרוח" בעולם, נמית עצמנו על שבולת ועל סבלת, על "טיליפון", ועל "טעלעפאן" ...

התקופה הלא היא הרת ריבולוציות בעולם. הבה ונפיה אף אנו במחננו את אש הריבולוציה.

הבה, אחים פרולטריים, נקומה, נחלצה יחד. הלאה "טיליפון"! יחי ה"טעלעפאן"! שות לבורז'ואזיה. יחי "הקהלה-ועד"! ...
 והבורז'ואזיה אף היא על משמרתה תעמוד בתרף-נפש ולא תסור:

רק - "טיליפון"! עד ספתו של מנו האחרונה נלחם ב"טעלעפאן"! יחי לבני-ההמון! יחי ועד-הקהלה"!

* * *

אבל, רבונא-דעלמא-כולא! איך קרה לנו הנום הזה באחרונה? ...!

באיזה אופן השלימו ביניהם השונאים האלה, הצירים והזדים איש לנפש רעהו בקשיות-עורף?

איככה נעשו האויבים לאוהבים? איך זה קמה ביניהם הרעות והאחווה עד שהם חונים איש בצד רעהו שכנסים טובים וצחובים זה לזה מאו ומעולם?

איך זה יכול אותם הגליון יחד? מצד אחד "טיליפון" ומן הצד השני - "טעלעפאן"? מצד אחד "ועד-הקהלה" ומן הצד השני - "קהלה-ועד" ...?

אמילו את צפרנו של ראש השלטון הבלשי-ביטני...

לא ישבו השופטים למשפט. לא הזמנו העדים ולא נקראו לא קטיגורים ולא סניגורים — ולו יהא רק כדי „לרחוק בנקיון" את הידים, לפחות, לסמא את עיני הבריות...

* * *

ומבלי משים יעלה צל הלב האפיווד הקצר המסופר ברומן הצרפתי „מר בירו'ירה במריו".

„בשבת שעברה — מספר הנגר ריפאר לפני הפרופיסור בירו'ירה, כמטיה לפי תומו, — בשבת שעברה נאספו בחבורה שללו, — ארבעה קרחים ואחד גלוח, והוכוח הלחק בינינו, בין החברים הסוציאליסטים, כנהוג, החבר פלישה, זקן מנוסה, מן הלוחמים שבשנת השבעים-ואחת, קומונר, מן ה„גשליחים" לפנים, ברינש כרבעי, עלה על הטריבונה ואמר לנו :

— אזרחים, הרגעו! הבורגנים האימפליי-גנטיים הגם בורז'ואזיים לא-פחות מהבורגנים של הצבא. הניחו לקפטיליסטים לדרוס איש את אחיו (הימים אז ימי מלחמת „הדריי" פוסיסטים" באנטידרייפוסיסטים). הצליבו את ידיכם והביטו מרחוק, עד בוא האנטי-שמיים. ברגע הנוכחי הם מלמדים את ידיהם לקרב בעזרת קני-רובים של קש וחברות של עץ. ברם, כשתגיע השעה לחלוקת הקפיטלים, אין אני רואה שום חטא בזה, אם יתחילו ביהודים קודם.

והחברים, בשמעם את הדברים האלה יוצאים מפי הקומונר והריבולוציונר הזקן, מחאו כף בהתפעלות ובנתת רוח"...

בשמעם את הדברים האלה אין לחשדו בטינא כלפי הריבולוציה הסוצי-אלית.

ומי יודע, כמה קומונרים כאלה נמצאים עתה גם בין הקומוניסטים הריבולוציונים ברוסיה!

ומאתר שברוסיה המאושרת כבר הגיעה השעה לחלוקת הקפיטלים, למה לא יתחיל הצבא האדום בכריהם ובכסתותיהם של היהודים שבגלויכוב תחלה?!

ומאתר שברוסיה המאושרת כבר הגיעה השעה להשמדת הבורז'ואזיה, למה לא יתחיל הצבא האדום במחותיהם ובבטניהם של היהודים שבנובורוד-סיוורסק תחלה? !

ואתנה, בנות גלויכוב ונובורוד-סיוורסק ורדושקוביטש, אל תילחנה ולא תכבינה על שברכן ועל אסונכן, החבר פלישה, שהוא קומונר זקן וריבולוציונר רגיל, אינו רואה שום חטא בזה...

אדרבא, אפשר שזכות הוא לגביכן, שהרי- ביצועה הסוציאליטית מתחילה מכן, מבשרכן- ודמכן - - -

בבחנית — זקנה מלקטת לו שחורות; לידה מלקטת לו לבנות" והיהודי מוכה מכאן וככאן.

והתחונים והעסקנים הצבוריים עושים סחורה בדמנו ובדרכושנו ובסתר בנותינו, כל אחד ואחד לפי צרכו; כל אחד ואחד רוצה שמשלגתו תבנה מתרוננו, ועושה לו אגיטציה ופוטבי מהגולגלות הרצוצות של היהודים ומכרסיהם המבוקעים ומילדיהם הנשחטים ומבתיהם השדודים.

הריבולוציונרים משמיעים קול תרועה: — באו ראו את אנוריותם ואת אנטי-שמייתם של הקונטר-ריבולוציונרים, והקונטר-ריבולוציונרים צווחים ככרוכיה אף הם:

— בולשיביקים, אין ריבולוציונותכם, „פילושמיותכם"?! ...

*

ואמנם אין כל-ספק שלא הם, שלא הריבולוציונרים יהיו הראשונים למצוה זו של רצון גלגלת ובקוע בטן של יהודים, של שחיטת בניהם וטמוא בנותיהם, של הריסות בתיהם וגלוי-על-כפיהם.

גלויכוב ונובורוד-סיוורסק אינן מקרים בודדים, אינן תזינות מיוחדים, שהריבולוציה הולידתם.

ואף גם זאת: מוצלם לא יעלה על הדעת לחשוד את המנהיגים הריבולוציונרים כי הם אשמים במעשים הנוראים, כי הם קראו, כי הם ארגנו בכונה את הפרעות ביהודים.

ולא רק משום שביניהם נמצאו רבים מאחינו. לא, מצד זה גדולה אמונתנו בפילוי-שמייתם של חברי השלטון שאינם יהודים מכפילושמייתם של אלו שהם יהודים...

„מלומדים" אנו למדי ביהודים גדולים ותקיפים כאלו, המפחדים תמיד למחות על העול הנעשה לעצמם, אף בשעה שיש בידם למחות, — שמא „אהבתם הנפרוה" לאהיהם העשוקים תקלקל את השורה — והם כובשים פניהם בקרקע...

אולם הפעם לא שמענו את קול נגידותו של ראש השלטון האדום, כי ידבר קשה עם אנשי „צבאותיו האדומים" על מעשיהם במדה המחויבה...

נעשו איוו נסיונות ותוקנו איוו תקנות להאבק באנטישמיותם של „בעל-הבית" הרוסי, הנוסה נווהה לבבו אתר הקונטר-ריבולוציה, אבל יחד עם זה כמעט שלא הושם לב לחקור מהוגן את משיה הצבא הריבולוציוני בגלויכוב ונובורוד-סיוורסק וברדושקוביטש...

לא ראינו את ראשי הפרועה יושבים על-פסלי הנאשמים בטריונול. לא שמענו על דבר דינם הקשה, שנדונו בו על מעשיהם, ולי גם למראית-עין בלבד, כמנהג יתר הממשלות, שבנוגע ליחוסן אל היהודים — הלא זה אנו מחויבים להרגיש, — אינן שוות

* *
*

ו, בשלוח-יד: זכו להם גם בטיטמה ע"ד הסוקולאריזציה", זאת אומרת: על-דבר "הפדרת הרליגיה מן השלטון" שלנו, כביכול, על-דבר גירושה מן החיים הלאומיים והצבוריים, מן הבית, מן בית-הספר ומיתר הפנות, שקנה שם.

מעולם לא ראיתי בני אדם חוזרים על דברי אחרים בלי שום הבנה אל עומק הענין, כמו בנידון דידן.

ריליגיה - ומוזו ריליגיה? חיים לאומיים - ומה הם חיים לאומיים?
מה לאום? מוזו לאומיות?

ההיסטוריון הגרמני המפורסם מקס ליון במאמרו, "הלאומיות והריליגיה" בא, למשל, לידי החלטה, כי הלאומיות והריליגיה הם מושגים בלתי-נפרדים לעולם. אולם לא באבסטרטט זה או אחר תליא מילחא. העיקר הוא, שהריליגיה אינה גם ענין קים בפני עצמו, אלא שהיא רק החזות החיצונית של הלאומיות, שק הבטוי הכולל של האישיות הלאומית, שק נטיותיה, שאיפותיה, הבנתה את העולם, סימפוטיותיה; הריליגיה היא סכום מקצועות הצידיה של העם; אין הריליגיה מסמנת למפרע את דרכי החיים של איזו אומה, כי אם להפך, היא בעצמה מסומנה ומוגבלת ומוגדרת על-ידי נטיות העם, על-ידי אפיו, על ידי הטמפרמנט שלו, על-ידי מהלך חייו.

ליונים הקדמונים ולרומאים גם התיאטרון היה ענין של ריליגיה, גם הספורט, גם המשחקים האולימפיים, לצורית העתיקים גם האהבה היתה חלק דת. כי אכן אין דת אלא הסמל היותר בולט והיותר אינטמי של טומינטי הכרה וההרגשה של העם היותר דקים והיותר ממירים.

וכשבאים כיום בני אדם ודורשים: - וזו הלאה את הריליגיה, ותנו לנו במקומה את התיאטרון - הגלות הם צריכים לשים לב, שאלמלי באו בטעות כאלה אל היונים העתיקים ע"ד הרחקת הריליגיה מתוך מחיצת חי העם. הלא ע"י זה עצמו היו פוסלים ממילא גם את התיאטרון גופא כפרט של ריליגיה...

* *
*

בש.הגויים הכריזו על הפדרת הריליגיה מן החיים, כענין העומד מחוץ להם, מחוץ לחיים, הלא יש ידים לדבר. שהרי בעצם הדברים עדיין אין לעמים האירופיים ריליגיה שלהם, ריליגיה, שנבעה והקרה מחוץ תוכם של חיהם האישיים, של חיים האינטימיים, שכוללת ומקיפה את טיבם וטבעם ונטיותיהם ושאיפותיהם בכל עת ובכל מקרה.

... ותס לנו לחשוד בשלטון הריבולו-ציוני שבדוסייה, שאף הוא מוחא כף בהתפעלות ובנחת-רוח לדבריו של הקומנר הזקן שליטה וחבריו; אבל הלא אין לנחד, כי גם טחאתו נגדם לא היתה תקיפה ומספיקה כדי צרכה במאורעות הנוראים...
ועל זה אנו קובלים - - -

III

"פאראזיטים"

... שמה ראיתם מימכם "פאראזיטים" כאלה, שאנו מוצאים עתה בכל מקום ובכל סנה, ב"מחננו הריבולוציוני"?
הכל הם נוטלים מן המוכן, הכל הם נוטלים משל אחרים, הכל הם נוטלים בהקפה...

אף מושג אחד ריבולוציוני לא חדשו מעצמם. אף מלה אחת חדשה לא בראו משלהם. אף סיסמה אחת אין להם מביט-פרשם. גם התארים, שבהם הם מכבדים גם את בעלי-ביתם וגם את מתנגדיהם, גם הרגלים, שהם קוראים את "השדרות והרחבות" לדגול בהם, הכל גנוב אהם, הכל מן החוץ לקוח עמם...

גם עצם "הריבולוציה היהודית", גם עצם "הפטריוטיות היהודית", גם "הקפיטא-ליומוס היהודית", גם "מלחמת המעמדות העברים" ברחבות פטריגד ומוסקבה וסינוה ויקסרינבורג, - הלא כל זה אינו אלא תרגום גרוע מספה לועזית.

ואפילו את הכנויים "קורנילוב" ו"קרנ-סקי" ו"טסיכוסלובק" שכונו להם מאוצר זה. מעשה ב"בונדיסט" ידוע, שבדרשו באספת-עם גדולה במוסקבה כנגד הציוניים, לא מצא לו לזול אחר יותר נאה לצרכו מלכנות את מתנגדיו בשם "ווברים קורסקאים", כמו שהיו נוהגים ב"בדומה הריעית" לגנות במרקוב וחבריו...

ולא על זה אני דן, שהקול בכבוד הציונים והשום "מרקוב השני" - יבואו הציונים ויריבו לעצמם, - אבל האזן נוכח מן הבגלות, מחוסר המקורות, מהעדר היכולת לשאוב מן הלב אף מלה אחת, אף דבור אחד, אף הגה אחד משלו!...

רק חקוי של ילדים, של קופים, רק פטווגאיות מפלגה.

וזה להם לכלי-יוזן להלחם. בו הם באים לפתור ובו הם באים לבנות.

משום שכן סותרים השכנים. משום שכן בונים השכנים.

הכל נטול בהקפה על-מנת שלא לפרוע. הכל בא להם בשלוח-יד.

הרפתקאות הרוח הנלחם על חירותו מעול אלהים וזים לו.

אולם העם מוצא את אלהיו, בשעה שהוא מוצא את נפשו, בשעה שהוא מכיר ויורד לעומק נשמתו. כי הלא גם בנידון זה לא יש מאין יוצר העם, כי אם בצלמו ולפי אמו הוא בורא את אלהיו, כי אלהיו של כל עם הלא נשמתו הוא, רוחו הוא, אשר הוא נושא בקרביו...

ובאמת, יחד עם הריניסנס, יחד עם התחוררותה של הכרת העמים האירופיים, מתחילה גם השתחררותן האסית מעול הנצרות, אבל לא בתור השתחררות מעול הריליגיה, כי אם לשם בקשת הריליגיה האמתית, הריליגיה הלאומית, לפי רוחה של כל אומה ואומה.

ההכרה הלאומית של העמים הגרמנים הביאה אותם לידי תורת לוסטר, קלונימוס, צווינגליזמוס, בכטיזמוס, אנגליקניזמוס, ועוד כדומה להם שהתחילו צדים ופורחים באירופה. אולם כל אלה אינם אלא הצעדים הראשונים על דרך ההכרה האישית הלאומית, שתחילה סתמנת על-ידי ריליגיה אישית לאומית.

וגם הקריאה להשמדת הריליגיה, שקראה לה הריבולוציה הצרפתית, לא הייתה אלא מחאה כנגד הפלסיסיקציה של הריליגיה, כנגד הנצרות, שכפו אותה על האומה כגיגית. כי גם הריבולוציה הגדולה לא לבטל את הריליגיה באה, כי אם למצוא את הריליגיה אמרה ויוצרה וחפשה. ורוביסמיר היה הריליגיה, שהכיר בצורך להקים קולטוס חדש תחת הקולטוס הישן, שהתחיל בהריסתו. ומאותו הרגע העבודה הזאת, תכלי לידה זו של דת לאומית, של דת מתאימה לרוח העם, הולכים וגמשים... והם יגמרו בשעה שהכרת האומה התחורר כל צרכה ואישיותה התפתח למדי, מבלי כל אוס מן החוק, עד כדי להגשם בריליגיה מקורית, שכל עיקרה לא יהיה אלא התגלמותו של רוח העם ונטיותיו...

* * *

ובדואי שכוה יהיה גם דרך התפתחות הריבולוציה הרוסית בנוגע לריליגיה שלה, אם תמהר להשתחרר גם היא מן ההשפעות הזרות המאוסות, שאינן מחוברות עמה חבר הסטורי, חבר לאומי ואורגני... לא לבטול הריליגיה תגיע האומה הרוסית, כי אם ליצירת ריליגיה, ריליגיה שלה. אבל מה ענין זה לעם עתיק, שכבר מצא את עצמו ושכבר הכיר את רוחו, ושוחו כבר נתגשם בריליגיה שלו העתיקה כמוהו?...

וכי אין הדישה להפריד בין חיי העם העברי ובין אלהיו כעין פסיק רישה ולא ימות? ...!

האין זה כמו שאמר למחות את צורחו וצבעו ורשמיו האופיים של התפוח או של השושנה, מפני שענין חיזוניהם בעיניו?...

שהרי אין לחשוב את הנצרות הבאה מאסיה, שזכו אותה בשותפות לכל עמי אירופה בעל-כרחם, - שיהא להם ריליגיה.

כי אמנם אין הריליגיה, כפי שראינו, אלא הבכואה הלאומית, ההתגשמות האישית של נשמת האומה. ומכיון שלכל אומה ואומה נשמתה שלה, הלא בהכרח שלכל אומה ואומה גם הריליגיה שלה, שלה בלבדה, שאין לור חלק בה, ושכל הבא לעקר אותה, כאלו הוא עוקר את נשמת האומה.

אם לערפת ולפולין, למשל, ריליגיה אחת, בודאי שאין ריליגיה זו התגשמותה החיצונית של לאומיותם של הצרפתים או הפולנים, ואינה אפילו חלק קטן מנשמותיהם הפנימיות, השונות אחת מחברתה, ובודאי שאינה אלא ענין חיזוני, יסוד זר בחיי האומה, שבכחו רק למנוע ולעצור בעד התמחחותה וגדולה, ושמושם זה אפשר שבאמת נחוץ להרחיקו מהי האומה, כמו שמוחקים מן הגוף כל דבר זר לו, שבטקרה בא אליו ע"י דקירה או תחיבה.

לנצרות, כפי שהחזיקו בה העמים האי-רופיים, חסרים דוקא הסמנים הסודיים, שבלעדיהם אין לה שום אופי של ריליגיה, כל עוד שאין הנצרות מקפת את כל חיי האדם בכל מצביו ובכל רגעיו, מקומחו בבקר, מנעילתו את סנדלו, מרחיצתו את ידיו ואת פניו ועד בליעתו את הפרוסה הראשונה ועד צאתו שוק לפרנסתו ועד שובו בערב הביתה ועד משכחו חברת אשתו ובניו ועד שכבו במטתו. כי דוק אלו הסמנים, שהיו המשכילים הראשונים מראים עליהם באצבע בבוו ובכעס, - דוק הם הם גופי הריליגיה. והפיליטוסף הרוסי סרגיי וולאדימירוביטש סולביוב בשעתו כבר הרגיש בזה ואמר:

- בשעה שהלמדי הנוצרי חלקו את החיים לשתי רשויות: לרשות הקיסר ולרשות האלהים, (הבו לקיסר אשר לקיסר, והבו לאלהים אשר לאלהים), שאין אחת נוגעת בחברתה, באותה שעה נגזרה הגזירה על הנצרות וחידלה להיות ריליגיה, כי אין אתר פניו מהאלהים ואין ריליגיה, שאינה שולטת בכל הרשויות.

התורה, שנוגעת רק בצד זה או בצד אחר של חיי האומה או של חיי האדם ואינה באה למרד על כל החיים כולם, מן הצפורן ועד הקודקוד, אפשר שהיא מקפת-חיים מקובלת או מתוקנת, אפשר שהיא מרה-חיים - הגון או בלתי-גון - אבל בכל-אופן אינה דת, אינה ריליגיה...

ומי יודע, אם כל ההיסטוריה האירופית של ימי-הביניים, כל אותן המלחמות הממידיות, של אותם מסעי-הצלב, כל אותן האנקוויזיטיות, - מי יודע, אם כל אלה אינן אלא פרסוקי הרוח המבקש את אלהיו אשר לו ואל דת ההולמת אותו, או, יותר נכון,

הערכים הקולטוריים הפנימיים, בדרך מלחמה המעמדות ובורך התאבקות השקפות העולם השונות של המעמדות השונים!...
 ואף אני לא הייתי תמה נגד המכריזים על הריבולוציה בקרב העם היהודי היושב ברוסיה, אלמלי היה ברור לי, שאלו המכריזים אחרו קצת את השעה. שהרי מהפכה זו, שהם מכריזים עליה, כבר נתקיסה אצלנו לפני שנתים ולפני שלש שנים ואולי גם לפני ארבע שנים, או יותר נכון לאמר, שהמאורעות של אלו השנים גרמו שלא תהא שום ריבולוציה בעולם יכולה עוד להתפרק בקרבנו, מאחרי שהן השמיטו מתחתיה את הקרקע החברתית, שרק בה יכולה הריבולוציה הסוציאליסטית להצמיח צמח ולהפריח פרח ולתת פרי. וכי אפשר לריבולוציה סוציאליסטית לאומית להתחולל אצל איזה עם, מבלי שטרקוטורה סוציאליסטית לאומית באותה?!

הריבולוציה הסוציאליסטית לאומית מבצעת בתחילה, כידוע, ביחוסים ההדדיים של המעמדות השונים של האומה. וזאת אומרת, כי המעמדות הללו צריכים לבוא במגע-ומשאחיתים על דרך התעשייה הלאומית המשותפת עד כדי שאינטרסייהם השונים יבואו לידי התנגשות איקונומית ומוסרית בתחום יצירתם הכלכלית הלאומית, שכולם עסוקים בבנינה ובצד זה וזה על יד זה ואם אפשר היה להתנגשות מעמדית לאומית כזו לבוא בוילנה או בורשה, במקום שהפועל היהודי עבד אצל הפבריקאנט היהודי, במקום שאינטרסייהם הסותרים היו נגשים איש ברעהו, במקום שאם לא הייתה לנו כלכלה לאומית ממוכן המדעי, הלא היה לנו שם זכר לתעשייה לאומית, - הלא אי-אפשר להתנגשות זו לצאת אל הפועל במוסקבה או באירקוטסק, שגפנורו שמה בשנים האחרונות ושעה היום אין אנו דרים במקומות אלו בהמון ואין הקפיטאליסטים היהודי, בנוגע לצרכיו האי-איקונומיים, נפגש עם הפרויליטרי היהודי במחיצה אחת ואין אינטרסייהם של האחד, בתור גותן עבודה, ושל השני, בתור עושה בעבודה, נוגעים זה בזה נגיעה מעמדית-לאומית ואפילו כמלא גימה. הפרולטריון היהודי במוסקבה ובאירקוטסק, אם ישנו כזה כאלה הערים, עושק ע"י הקפיטאליסט הרוסי או הטטרי, ותחת זה גם הקפיטאליסט העברי שם עושק את הפרולטריון הרוסי או הטטרי... ומאין אפוא תצמח לנו הריבולוציה הסוציאליסטית-הלאומית אצלנו? המן הגרון או מן היקב?!

* * *

ולא על המהפכה הבורשביסטית אצלנו אני דן. שהרי מהפכה כזו באה עפ"י רוב לא מפי היחוסים החברתיים הממשיים, לא מפי החוקים החסטרניים, כי אם בגזירת השלטון העליון. ממלשת הפועלים והאריסט

הלא האלילים, הירליגיה, זה הצל של האומה, זהו ההד של קול נשמתה, שאין כל בריה יכולה לגרשו, להשתיקו או להחרישו מכל וכל, אם לא יאלם את הנשמה גופה!...
 ואם אין הריבולוציוניזמים שלנו מכריזים בדבר זה, הלא זה רק מפני שבכלל אינם רגילים להכיר בשום ענין ובאים ונוטלים הכל מן המוכן משל אחרים, ומסתמכים אכתפיהם של "הבריחה", שקולם מדבר מתוך גרונם...

IV

המהפכה היהודית.

הריבולוציה התחילה, כידוע, בפטרבורג, בכירת הממלכה הרוסית, בקרב העם הרוסי. ואף-על-פי-כן לא נמנעה מלהתפשט עד מהרה, כפרקמים, גם באוקריינה, גם בנרוזיה, גם בסביר, בין כל העמים והשבטים השונים, גם השובים בחבל הארץ שבין הים השחור וים הקרח הצפוני, שבין נהר הביקאל ונהר הוולגה והדניפר.

ואף-על-פי שכל ריבולוציה היא ראשית כל מאורע לאומי, חזיון אינדיבידואלי, המראה על המהפכה והשנוי הכביר, שנתהווה בשמח האומה בנוגע להערכתה את ערכי הייה הפוליטיים, האקונומיים והמוסריים; ואף-על-פי שקשה לצייר לנו, שמהפכה פסיכולוגית כזאת תתחולל בעת ובעונה אחת אצל עמים שונים, שאין ביניהם אלא קרובת שכנות, קורבת מקום או אפילו עול שלטון משותף, שהרי אין הריבולוציה כשמצמצמת בהשתחררות מן השלטון הישן, אלא שהיא מראה על מצב פסיכולוגי חדש, שאין כמותו גמל בכת-אחת אצל כל העמים השכנים.

בכל-זאת אין לתמוה על המראה, כי הריבולוציה הרוסית גרמה לריבולוציות, במדרגות שונות, גם אצל יתר העמים בקרבתה. הירושלם הגבוהה של ראשי האלפים, בגפלו מפני כבדו, גורר בדרכו אחריו גם את יתר צבורי השלג שעל סביבותיו, אף שמצד עצמם לא כבדו כל-כך ולא גבהו כל-כך והיו יכולים עוד להחזיק מעמד במשך זמן כל-שהוא, אלמלא ה"לוינה" שהתמוטטה.

ויש צבורי-השלג הקרובים נופלים ויורדים אל התהום ואפילו לא חמת נגיעה ממש מצד הלוינה המתמוטטת, אלא מקול נפלה בלבד, מחמת הוועזות-האירי הזקוקה.

ומי זה יתמה אפוא, אם אחרי המהפכה הרוסית, באה גם המהפכה האוקריינית, אם גנוסת הבורשביזמוס או רק גנוסת המינשי-ביזמוס, אם תיכף לזה התחילה התסיסה גם במקוץ וגם בקרמ? ולא רק במקצוע הפוליטי, במקצוע השלטון החצוני, אבל גם בדרך הריבולוציה הסוציאליסטית, בדרך של שנוי כל

כי כשנאחו מחדש בארץ זו, שלא נזיה עור הפעם למטרה לחצי איתני תבל חמהנושטים והנאבקים מאז ומעולם על כבישת הארץ הזאת, שהיא כעין שער פתח אל העולם העתיק והעולם החדש? והלא כבר נסינו שמי פעמים בכמו אלה? ואם הנסיונות ההם כבר נשכחו מלבנו מרוב ימים, הלא נזכור בחורבן בלגיה ובחורבן סרביה, שרמן שותף עדימי!... ואמנם כל ענין הדיקלרציה לא היה כדאי לפטל בו, אלמלי אותן הממשלות, שמידן באה לנו הדיקלרציה, לא היו מבטיחות לכל באי עולם, שהן עכשיו ממיתות עצמן רק עץ השראת שלום-אמת בין עמי-הארץ.

ואפשר שלא באקראי בעלמא כרך כך אמוץ ביחד את שתי נבואותיו על-דבר היעוד העצומי העברי ועל דבר היעוד האנושי הכללי, ואפשר שלא משום קפריסה ריקה בלבד של "חולם תלמות" נשא אותו דמיונו לפתוח בחזונו, "על יהודה וירושלים" כי, באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' כראש ההרים וגשא מגבעות, ולסיים במשא על כל גוי הארץ, כי יכתתו הרבוחם לאתים וחניתותיהם למומרות. לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה.

אפשר שגם הנביא בשעתו כבר עמד על דבר זה, שאין גאולת ישראל באה בלי גאולה האנושיות, בלי שלטון האחרה האמתיה בין בני האדם, ואם כי לא מטעמם של הקוסמו-פוליסים שבינינו...

ואם יש מפקק גם כזה, שהטרגדיה האחרונה של האנושיות תנהל אותה טרף-סוף אל המנוחה ולא שלום, - אפשר שספק זה סופו להתאמת. אבל אז אפשר ואוריד דמעות לא על הדיקלרציה האנגלית שנכזבה, כי אם על התקווה היותר געלות של המין האנושי שנחבדו...

ואתם לא ציונים תלגלגו על שמאמינים הם בקלות דעת להבטחת אנגליה וחברותיה, כי אם לכם בעצמכם תלעגו, שהאמתם גם אתם בקלות דעת לדיקלרציה של חוזי האנושיות מאז ומעולם על-דבר עתידה המאושר של תבל כלה באחרית הימים...

V!

ה' המשוגע'

הבטלן המשוגע, שמימי י. ל. טרן, עדין חי הוא בינינו, ובריא אולם - תודה לא.

אכן אריבת ימים זו כדאית היא להשליא את הלבבות - - -

וכמו "בימי שחיתות" אינו פוסק עד היום לחקור ולבדוק בסמוחה, בעצם האמת שלו, לדעת ולבחון את סמני אישיותו הפרטית.

הרוסים גזרה והעמידה עלינו קומיסריון יהודי, להמהפכה הסוציאליט בעשית עובדה, שאין להרהר אחריה.

באתח הועידות של המועצות אמר לבן: - אנו נוהגים תמיד לעשות מעשים ולהעמיד את העם פנימ'אל-פנים מול העובדות, ואחר-כך - תבואנה השררות הרחבות ותדונינה אחרי מעשי השלטון...

הקומיסריון היהודי הוא עובדה, ועובדה זו באה להעיד, כי הריבולוציה הלאומיה אצלנו כבר נתקיימה.

כל זה מתאים, כפי שאתם רואים, אל שיטת הבולשביזמוס, שזכין בריבולוציה שלא מדעת הזוכה; ובכל-אופן הלא יש בשיטה זו השקפת-עולם מסוימה, ואולי גם מיוסדה במקצת לדידה...

אבל על-דבר הריבולוציה הלאומית היהודית הלא מרבים לדבר גם יתר העסקנים הריבולוציוניים שבינינו, שלפלי בדריהם צורדים הם ללנץ וחבריו, ומתנגדים לשיטתו, שיטה הסוציאליזמוס האומפריטבי, הכופרת, כדברי לבן עצמו, בדימוקרטיה, שאינו, לפי דעתו, אלא סוד בירושוואזי!...

ורק עליהם אני תמה - - -

V

מסביב לבשורה

אתרי הדיקלרציה האנגלית בדבר השבת ציון בעל-פיה הקדמונים, באה ההסכמה עליה גם מצד צרפת, גם מצד איטליה, גם מצד אמריקה.

שמעה גרמניה ומהרה אף היא, כדי להכעיס את אויביה, להודיע בפומבי את דעתה, שאם ינצחו, עמי המרכז והשיבו את ארץ ישראל לעם-ישראל, והשמעות הגיעו לכאן, שגם טורקיה מצדה מהרה להתחיל במשא-ובמתן עם ראשי הציונים בדבר ממשלה אבטונומית יהודית בארץ יהודה.

ומי יודע? אפשר שבאמת אין אלו ערמומיות דיפלומטיות בעלמא. אפשר שבאמת גם הדיפלומטיה למרה במשך השנים האחרונות לדבר בלי לבולב ולבלי הונאה-דעת.

טרף-סוף התחילו גם הספקנים לרכך את לבם ולהאמין. שמא! ואם אין כעין בדבה לב של מושלים ורוזנים הלא אפשר שיש כאן צורך השעה. אפשר שהפוליטיקה העולמית גורמת לכך, שכברת הארץ המחברת את שלשת חלקי תבל, את אסיה ואירופה ואפריקה קה תשוב ליד העם המפורד בכל חלקי תבל והמשמש תמיד כעין פצעים ביניהם, ואפילו בשעת חירום...

ורק מצד אחד עדיין הפסימיסטים מפקפקים בדבר - - - נניח לרגע אחד שאין בואן גנבת-דעת וכרכורזי טוליטיקה, אבל מי זה יערב לנו,

עולם מיוחדת, יש לנו דרכי יצירה מיוחדים, יש לנו אל מיוחד, שהוא התגלמות עצמתנו הלאומית המיוחדת, שאינה פוסקת על שמית!

ואני בטוח, כי כל אלה דים לקבוע לנו את המסבב הלאומית שלנו, ואיני מפקפק אף שעה קלה, שאמנם רק עפ"י אלה הסמנים נכרת כל אומה ונבדלת לפי אישיותה הלאומית.

ואלא מאי? השווייצאים, הסלובקים, היענקים? אולם העדר הסמנים הללו אצלם לעת-עתה אינו מכריח עדיין לשנות את השקפתי על לאומיותי, כמו שאינו ראהי לכפור גם בלאומיותם.

משל למה הדבר דומה? לחינוך שראה את הגפן הרך שלא הספיק עור להביא את פירותיו ולא רצה להאמין שגפן הוא:

— הא כיצד? גפן — ואיה הם אשכולותיו ואיה הם ענביו, שרק על פיהם אנו מכירים את הגפן?

ותינוך אחר מוכיח מנסיעה רכה זו, אדרבה, שהגפן הוא עץ, שאמנם אין בו לא אשכולות ולא ענבים...

אוי, ילד טפש, אל תדין מן הבוסר על הבשל. הצמיחה והפריחה, הלבוב והגדול והבאח הנליות הסיפוסים של כל עץ הוא פרוצ ארך ונמשך, ורק כאשר יגדל העץ ויגמל ויתבגר, רק אז יחלה לנו בכל מרטי טבעו המיוחד; ואז גם עליו ועמיו ופריו המיוחדים יטהרו להגלות לעין!...

אין העמים הצעירים בערך, שזה מקרוב באו, שזה רק דורות מספר לקיומם, באים ללמד על מהות עם עתיק, כי אם להיפך. וגם העמים העתיקים לא הגיעו אל תכלית קיומם, אל התפרווחם לפי אישיותם בין לילה. שנות מאות ואלפים עברו עליהם עד שגברה שמתם המיוחדת, עד שאמונתם, שפתם ויצירתם בגרו וגמלו והתפתחו אצלם בתור סימנים לאומיים קבועים...

ואמנם יש שגם עצים זקנים ומגודלים נלקים בשדמן זמני ופירותיהם נכשמים ועליהם נושרים וגזעם עומד ערום ועריה לפי שעה. אבל גם הימים הרעים האלה אינם יכולים ללמד על מהות העצים בכלל ועל טיבם וסמניהם המיוחדים...

והעמים הצעירים ואלה העמים שנלקו בשדמן לפי שעה, סוף-סוף שיגיעו גם הם לריליגיה שלהם המקורית, לשפתם המיוחדת וליצירתם הספוסית אז יעברו ויבטלו מן העולם מכל וכל, כמו כל דבר שאינו עושה שרי...

ורק בכדי יענה מנדיל בריינה'ס את גמשו בקושיותיו ובכרותיו ובסתירותיו העצומות בנדון זה —

היכן הוא גומא? במה מצטמצם עיקר טיבו — אם בחסמו המיוחד, אם בצבע עיניו המיוחד, אם בקולו, או בגורת הקפוסה שלו, או בשמו מנדיל בריינה'ס, שהבריות יכנהו בו להבדילו מאחרים, מבני אדם בדומה לו? ובשעה שהר'בילדוואזיה הומה וגועשה ודוחתת כמרקחה על ימינו ועל שמאלו של מנדיל בריינה'ס, בשעה שהכל מסביב אף וממהר לגאול את אינדובידוואליתו ולתפוס בזכותיה, — עדיין הוא, מנדיל בריינה'ס, עומד בנפת בית-המדרשו ומתוכח ומתפלפל עם עצמו, בהרפת אגודל, במה יוכיח וידייק, כי באמת אינדובידוואום הוא, ואם באמת יש לו ספוסיה מיוחדת אם באמת הוא — הוא ולא אחר, ואם באמת אחר אינו הוא?! מנלן?

* *
*

מה הם הסימנים המוכקים, איזו הם האטרביבוסים האופיים, שבהם תלויה לאומיותנו בעיקרה? במה מתגלה ביחוד הספוס הלאומי? שמה בריליגיה המיוחדת? והלא אומה פלונית יש בכרכי הים, שאין לה ריליגיה מיוחדת? שמה ביצירה המיוחדת? והלא עם פלוני יש במדי, שעדיין לא הכניס כלום משלו אל אוצר היצירה? שמה כלשון המיוחדת? והלא כמה אומות יש בעולם, שלשונות רבות מתהלכות ביניהן ואף-על-פי-כן אין זה מפריד בין בני אומה אחת?

והרי האוקריינים הפרבוסלביים ביחס אל הרוסים? והרי האוסטריים ביחס אל הגרמנים? והרי השווייצים שחצים מדברים צרפתית וחצים מדברים אשכנזית? והרי כלאי השבטים שבאוסטריה-אונגריה? והרי האמריקנים המדברים אנגלית? והרי הבריטונים שבצרפת הדרומית, המדברים בריטונית ואף-על-פי-כן מחזיקים הם בצרפתיותם?

ובכן — מה הם הסימנים הלאומיים? הטריטוריה המסומנת? אבל הטריטוריה הלא בכל-אופן אינה אלא תנאי מוקדם להתהוותו של העם, כקרקע בשביל הצמיחה במדה ידועה תלוי בו גם קיומו של העם, אף אחרי שכבר בא לאור העולם, גם התפתחותו השבעית, אבל אין זו מספני אישיות, אין זו מחלקי מהות?!

והעיקר — שהרי אמנם אנו אין לנו בעולם טריטוריה מיוחדת, שהרי מורים ונפוצים אנו בכל רחבי העולם. שמה אין אנו עם? לא, מנדיל בריינה'ס יודע ומכיר בעצמו שהוא מנדיל בריינה'ס. ואף-על-פי-כן הורא קושיה לדוכתיה — במה אטוא יודע כי אמנם מנדיל בריינה'ס הוא ולא איוואן פטרוביטש?

* *
*

ואמנם הלא לנו יש השקפת-עולם מיוחדת, יותר נכון — יש לנו הרגשת-עולם והכרת

מרידות מצבם תחת צל קורה זרה ותחת רשותם של אנשים זרים...

וכי אין העסקנים הללו ראוים לתהלה ולשבח על נדיבותם? אבל -

נשבע אני לכם בגקיטת-חפץ, שאיני לא בולשיביק ולא בן בולשיביק. "אורח" פשוט אני, כיתר רבבות האזרחים, אשר ברחבי רוסיה, ובכל זאת אין אני יכול לכוּש את האמת שלא להודות, כי רואה אני חלק הגון של הגיון ישר כמעשיהם של הבולשיביקים לטובת האומללים משוללי הדירות, העומות ברשותם...

תחת העזר התמכונתי ותחת הסעד התמידי ותחת ההתמכנה שאינה פוסקת מצד העסקנים לטובת האומללים הנזכרים, באו הם ופסקו:

כי - "דירי הוויות" ו"שוכרי המטות" יחדלו מן הארץ, כי יש לכל אדם ואדם הזכות על דירה שלמה שלו. כי אמנם גם יש בעולם מקום לכל אדם ואדם, שיקבע לו שם דירה מספיקה לו. לשם זה נחוץ מתחילה רק להוציא מיד המעטים את ארמנותיהם וטירותיהם המרווחים ביותר, שיש בהם כדי דירות ורווחות לרבים, החונים בלי בית ובלי מעון...

וכי אין אתם רואים, כי גם בשאלות האבטנומיה הלאומית, שאתם מתחבטים בה, אפשר לנסות את הפתרון הזה? וכי אין אתם מוצאים, שעבודתו הרחב של הקדוש ברוך הוא יש יד מקום לסטירטוריה מיוחדת ולרשות מיוחדת גם בשביל אלה העמים הבודדים הקטנים, המסתופפים בפנת גג או בפנת מרתף ברשותם של עמים זרים, עד כי אין מוצא אחר רק מלבנות פאליאטיבים כסופקים בנוסחתו של שפרינגר ואדלר בשביל העמים האומללים "דירי הוויות" ו"שוכרי המטות"??

ואפשר שגם בכאן צריך ללכת בדרך הרדיקלי של "החברים הבולשיביקים" ולאמר לאלה העמים הגדולים, שהחזיקו כטירטוריה במדה העולה על צרכיהם האמתיים, כי יתלוצו במצט ויפנו מקום כל-שהוא גם לאלה האומללים, שהגורל השליכם החוצה בלי מחסה ובלי מסתור ובלי מעמד!!

"חברים", שימו לב! אם באמת, השרדות הרחבות" של היהודים הכיר ברוע מצבן תחת בעלים זרים, לא מן הראוי שתבאנה לדרוש דווקא את האבטנומיה הטירטוריאליית מחמת שהיא גדולה ומקיפה יותר, ולא תאמרנה די באבטנומיות הקולטוריות והפר-סונליות וכדומה, שאינן אלא תרופות ותחבולות ארעיות?!

בשעה של ריבולוציה סוציאליית בנוסח הבולשיביזמוס מצד אחד, ובשעה של שנוי התחומים והגבולים הפוליטיים והטירטוריאליים אלים בכל העולם כולו מסופו ועד סופו מצד שני - כי כל התוסס מועט - אינו אלא מן המתמיהים -

.VII

אבטנומיה.

מיום שהתחוללה הריבולוציה ברוסיה נגשו כל העמים השונים, היושבים בארץ הזאת, לסדר ולבנות על יסודות חדשים את חייהם הפוליטיים.

כמובן, שגם אנו הגשנו לפני כס הריבור לוציה את חשבונותינו ותביעותינו ודרישותינו במקצוע זה. אבל בעוד שיתר העמים פתחו במעשים, בעובדות, באקטים ריבולוציוניים, אנו, כדרכנו מאז, פתחנו תיכף בתיאוריות, בסברות ובשיטות עיוניות. הקדוש ברוך הוא ברחמינו חגרולים הומין התיכת-בשר ל"הרגינו" מכל המינים, וכלם רוצים למצוא בה את טעמם הנאה להם והמתוק לחכם.

ברור הדבר להם, שעם ישראל אינו צריך אלא לאבטנומיה אבל אינו אבטנומיה? האם אבטנומיה קולטורית-לאומית, או אבטנומיה פוליטית או אבטנומיה פירסונלית? האם נסתפק במימום האבטנומי בנוסח "בונד", או שיש לנו להתאים דרישותינו הלאומיות אל נוסחתו של הפרופסור יי לנין, או אפשר שעוד פנים ונסמך תביעותינו על שיטת הסוציאליסט שפרינגר?

אולם מדברי כלם מבצצת ההכרה, כי סוף-סוף הפתרון היותר נאות לשאלת מצבו של עם משולל שלטון היא אבטנומיה טירי-טוריאליית שהרי רק אבטנומיה כזאת יכולה להספיק לנו בסופעל במלוא מובנה, ורק היא יכולה לכלול בקרבה גם את האבטנומיה הקולטורית, וגם את האבטנומיה הפוליטית, גם את האבטנומיה הפירסונלית, או יותר נכון, האבטנומיה הטירטוריאליית תעשה למיותרות את כל המלחמות בעד יתר האבטנומיות מכל המינים.

אבל... אבל מה לעשות לאומה הישראלית, שאין לה טירטוריה? הלא הכרת שאנו מחויבים לחפש אחרי תרופות אחרות, שתועלתן וגם אופן כמותן כמעשה עדיין לא נתחווה כלל צרכם, מפני שעד היום לא יצאו מחוץ לגדר העיוניות, ולא הגיעו לירי מעשה נסיוני...

גלוי וידוע לכל, שאין טוב לאדם מלדור בדירה מיוחדת, שהוא בעלים לה ועושה בה, כאדם העושה בתוך שלו. אבל מה לעשות ל"דירי הוויות" בידותיהם של אחרים? אבל מה לעשות ל"דירי המטות", שאין להם אפילו קרן וית בריחה זרה להחזו בה, ואין להם בעולמם אלא מהטחם, שהם שוכבים עליה בעד פרוטותיהם האחרונות תחת תקרה של נכרים?!

ואמנם לעתים קרובות תפגשו בעסקנים נדיבי-לב, שאינם פוסקים מלדאוג לגורל אלו "דירי הוויות", ו"דירי המטות". הם מהבלים התגוללות שונות ומחוככות להמתיק להם את

.VIII

קקיון דיונה.

בנוהג שבעולם שאת המתרשלים בעניני הכלל אין חושבים לכת מניע, פועל ומשפיע. העסקנים בזים למתרשלים, מביסים אליהם בשאט-נפש, אבל אינם מתיראים מפניהם, אינם מתגרים בהם מלחמה, כמו בשונא, כמו במתנגר ומסרע.

את המתרשל בעניני צבור, את האבסיני-טיאיסט מגרפים על התרשלותו ומבטלים אותו בלב - ודי, מכאן ואילך אפשר לעבור אל סדר היום...

אבל האם באמת כך הוא הדבר? האם באמת אין המתרשל בא בחשבון? האם באמת אין המתרשל יכול להשפיע ולהניע ולהפריע ולהרוס את הבנינים, שעמלים בהם העסקנים בשקידה, אם הוא, המתרשל, מצטרף למנין אסורים...

הנה לפנינו בנין הקהלות המחדשות והמתוקנות לפי רוח הריבולוציה, השורר על סביבותיו ובקרבתו. למרות היגיעות שיגעו כל המפלגות והכתות הרבות שבינינו, למרות הפומבי והפרסום והפרקולומציות המפוצצות בראש כל חזות והמודעות הגדולות על כל קיר וגדר, והמיטינגים והדרשות בכל אולם ריק, באו אל הבחירות רק כעשרים או כעשרים ואחד אחוז למאה מכל התושבים היהודים. מתזה זה שנראה כתחלה במוסקבה, נשנה בברטוגרד ומשם עבר אל כל אוכלוסינו החדשים.

ואף-על-פי-כן האמינו העסקנים, כי מעשי הבחירות נשלמו, כי בנין הקהלות מבוסס. אמת שהמתרשלים שקלו למטרפסיהו: זוללו הם על האבסיניאיזמוס שלהם, גרפו אותם - ואהר חרלי...

- הלא רק את עצמם הם מביים בהתרשלותם, ואנחנו לפי גודל עסקנותנו גם בלעדיהם נתקיים!... הבי אפוא ונתחיל במלאכה, והאבסיניאיסט ישא את חלפתו... והאבסיניאיסט שמע את התרופים, שחרפו אותו, ושחק.

הוא שחק בשפתים עצומות כשפתיה החנוטה. אבל מה חשב בלבבו בשעת מעשה? האם גם לחשוב התרשל בענין זה, או שהיה בטוח ב"נצחוננו" למפרע ושתיקתו היתה משמעת: - מאי איכפת לי בתרופיכם?! אם תהיה וראינו, יד מי תהיה על העליונה!... ואננם לא עברו ימים מועטים, והעסקנים בצעמם הרגישו כעין קלקול בבנין הקהלות החדש: הם ראו, נ"י אין סימן ברכה בכל אשר יעשו. למרות כל העמל אשר יעמלו, למרות כל הטורח אשר יטורחו.

משום מה? מהי סכת הדבר, שהם אינם זוכים לראות פרי בעמלם? למה יבנו היום קרן-זוויה זו וקמו בבוקר ומצאו את קרן הזוויה השניה הרוסה?...

התחילו מריבים זה עם זה. האשימו הבונדיסטים את הציונים: הציונים טפלו עון ב"מאוחדים"; ה"מאוחדים" הראו באצבע על "פועלי-ציון"; "פועלי-ציון" הרשיעו את בעלי "המפלגה העממית".

ותגדל המבוכה בין העסקנים; ותרב המחלוקת ביניהם.

ועדיין אין איש מהם שם לבו אל השונא הנחבא מאחרי כחלי הבנין החדש ושוהק, כדרכו, בשפתים עצומות.

האבסיניאיסט בטוח היה מעיקרא, כי "אלה בשקידתם, ואלה בעסקנותם" והוא בהתרשלותו יגבר.

ואמנם אין תכסיס-מלחמה זה מופלא ביותר, ואפילו תינוק דלא חכים ודלא טפש יכול היה לחזות מראש, כי כך תהיה אחרית הדבר.

אין בנין מתקיים על אבן-פנה אחת. האורגניזציה של הקהלות באה לטובת העם ובשביל העם, והעם ברו בו הגדול פנה אליה עורף, ומהיכן תהא אורגניזציה זו יונקת את יניקתה?...

ביודע, שאורגניזציה כזו, שאין לה יסוד ותמיכה מצד הרוב, סופה להבטל עד מהרה...

אכן גדול רוח הסתירה של האבסיניסט-איזמוס, של התרשלות, ואתם לא ידעתם, אתם זה לא נסיתם להלחם בו...

אתם גם לא שמתם לבכם אליו כראוי לאיב כביר.

כי גם לאיוב לכם לא חשבתם אותו. אין כאן אלא התרשלות פשוטה של יושבי "קרנות".

אבל שמא ראייתם יושבי קרנות מתרשלים בדבר, שהם צריכים לו?...

ואם ראייתם התרשלות מצד רוב בניינו ורוב בניניו של הצבור בצרכיו, ביודאי שמחויבים אתם להתגבר עליה ולעשות מלחמה נגדה בתחבולות.

וראשית-כל צריכים אתם לפשפש במעשיכם: שמא לא ירד הצבור לסוף דעתכם, או שמא, לא ידוך גיסא, לא הכרתם אתם את צרכי הצבור האמתיים?...

ובין כך ובין כך - הלא ככם האשם ובצואריכם הקולר תלוי.

ויש אשר גם הצבור מכיר בשאיפותיכם ורצויות, וגם אתם הבינתם את הדורש לו, אלא ש"לא כוננתם את השע ה", וגם על זה אתם נדונים.

ויש אשר גם השאיפות רצויות, והצרכים גברו וגם השעה מכוונה, אלא שאין לצבור איון ככם, מפני שגם את שמעכם לא שמע ממחול שלושם, - הלא גם זה מירכם ידרש

חרסי התחלות הסטוריות, שניפצו ואבדו
בסערה!

ובחוכן, בחוך שאר שברי המעשים, שירדו
לסמיון בעצם ראשיתם, נמצאות גם תקוות
לא מעט והתחלות לא מעט משלנו,
אולם לצבוחיתנו אלו איש לא ינוד לנו
ואיש לא יחמול עלינו, כי רק צחוק ולעג
יעירו בלבבות.

כי מי זה יבוא ויפסיד בידים אנרגיה
צבורית, בשעה שהפסדו כבר גלוי וצפוי
מראש...?

כי לא נחשול פתאומי קם על הספינה,
הטוענת את התחלותינו ההסטוריות – הים
היה כלו כמרקחת, והמפרשים היו כלם
קרועים, והמשוטטים היו שבורים, והמלחים
היו מתי מספר; ואף אלה לא ידעו לאן
יחתרו ובאיזהו דרך יסיעו את הספינה
ולאיזה נמל יעבירו את הטעיגה...

כזה היה מצב הדברים בשעה שעסקינו
הרימו את „נס תרנס“ והפליגו ל„מים עזים“.

האם בתוארם כאלו אבדו גם לעם הרוסי
„אספת היסוד“ ו„שלטון הערים“ וכרומה.

האם הרשות לא היתה נתונה למאמינים
להאמין, כי „אספת היסוד“ בשעתה, למשל,
תגבר על האזהרות ותגיע בהצלחה אל קצה

המבורך?.. הלא כחות שונאיה ושוטמיה
עוד לא הובא במספר בשעה ההיא? והלא
ומלבד זה – הלא היה כל זה ענין של

מלחמה של מלחמת שני מחנות, ואין בורחין
מפני המלחמה, אפילו בשעה שכנגד גלית
הגבור מזיגן מכף רגלו ועד קרקרו ואין

בידך אלא ילקוט של רועים ומספר קטן
של חלוקי אבנים...

מה שאין כן אהנו. „אספת היסוד“ שלנו
נקראה ברעג שלא המקום ולא השעה ולא
המאורעות מסביב היו מתאימים לה. כלנו

ירענו, כי לפי המצב הוא אין כל אפשרות
ואין כל בסיס לקיומה. שדרות העם לא
יכלו להתעניין בה; רוב מגיני ורוב בניני

של היהדות ברוסיה נפרדו מעלינו, וישובי
המרכז, ע"י הקו הדימרכציוני; והיסטואציה
הכללית הבריתא אפילו את המועט שנשאר

כאן, להחיש מפלט להם ולנפשם ולעביר
ביתם ולרכושם הרחק מן „המרכחה“
הרוסית...

ודוקא באותה שעה מצאו עסקינו לנחין
לקרא ל„אספת היסוד“. הלא צריך לארגן
את היהדות... לשם מה? על שם מה? מי

דרש אותה בשעת מבוכה כללית זו?
כמובן – העם! כמובן – „השדרות
הרחבות“...

ולאיזה צורך? וכי קול לבסם את מיצבו
בראש ה„ויווף“ הרוסי? וכי עלה על דעתם
שתאה האפשרות ביד „אספת היסוד“ לדון

בשאלות חיינו, לפתור אותן ולסדר אותן
בשעת חירום כזה, שאנו עומדים בה?...?

לא לעבודה כזו לא פללו „השדרות
הרחבות“ ולא בקשו מידי עסקינו אבל הן

צמאו, כנראה, לשמוע את נאומי מנהיגיהן
מעל במת „הקלוב העברי“ בפטרבורג; העם

ואתם באים ותולעים את הקלעה באבסינ-
מיאזמוס של זדון!...

* *
*

עוד בטרם נחקר מצבנו במושבותינו
החדשים, אם ישיבתנו בהם קבע או ארעית,
ואתם מהרתם להקים לנו טירות והיכלים
ומגדלים לדורות.

למרביתנו עדיין לא נמצא בערים, שיד
הזמן הגלחה אותנו לשם בעל כרחנו, אפילו
דירה ראויה לישיבת אדם, ואתם באים עלינו
בעקפין, כי תחילי בבנין היכלנו הקולטוריי...
עדיין אין אנו יודעים, אם אף מדבר גדול
תעינו, אם בעצם פרשת נסעותינו אנו
עומדים, ואתם מנבאים לנו בשם הצרכים,
שאי אפשר להכירם ולהעריכם כהוגן אלא
במקום ישוב קבוע...

והלא אפשר, שהיום אנו יושבים בכאן
ומחר עלינו לשוב ולאחוז דרכנו הלאה...

וגם אלה העסקנים, שקוראים אלינו יום
יום לתמוך ביססמותיהם וללכת אחריהם,
עוין אין אנו יודעים, עד אימתי ישובו
בתוכנו...

מי יודע, אם הרוח אשר הביאם בבוקר
הנה ממרחקים, לא ישוב וישא אותם בערב

שנית למרחקים...
עם בעל ששים רבוא, התועה במדבר-

שממה, אפשר לו להקים אהל-מגוע לו, אבל
לא לבנות בית-מקדש...

כי בית מקדש כזה לו גם יבנה בנס,
הלא רק על-פי החכנית, אשר הראיתי לך

„בהר“ היה נבנה ולא לפי תנאי ומקום ולא
לפי תנאי הזמן ולא לפי תנאי הסביבה...

ואמנם העסקנים, שנגשו אל בנין הקהלה
בפונדק לשעה, רק על-פי תכנית קבועה

מראש, רק על-פי פרוגרמה עיונית
בנו אותה; את אשר הרו והגו בוילנה רצו

לקיים במוסקבה; ואת אשר הביאו אתם מאר-

דיסה רצו לנטוע בטולה, ואת אשר קבלו מפי
מפלגתם בורשה רצו להוציא אל הפועל

בקורסק...
אולם כל בנין צבורי צריך להבנות על

יסוד החיים המנוסים ולא על יסוד פרוגרמות.
בנין מפי הפרוגרמה דומה לקקיון דיונה,

אשר בין לילה יכלה והיה כלא היה.
כי הוא לא יוכר לעולם על ההתרשלות

הצבורית והאבסינטיאזמוס יאכל אותו ויערער
אותו עד היסוד.

IX

שברי התחלות.

על קרקע המצולה של ההוה, השוטף
זרותה עדיין, כמה שברי תקוות מזהיות וכמה

גרים הבולאים כלפנים או כבועצות הפועלים והאכרים בזמן האהיין... כי במקום תורה שם חכמה...

אולם מספר הפנים החודשות בוועידת הקהלות היה מעט, כאמור. עיקר מינים של הצירים היה מאלה העסקנים גופא, שהם גם חברי 'אכפת היסוד' וגם דבריהם ואינטרסיהם והשגותיהם לא נחודשו כלום במקום זה...

ואני נזכר בפתגמו של פרישמן, שאמר פעם אחת על 'הפיננסים הצבוריים' שלנו, כי בעיקר הדבר אין לנו אלא רובל אחד, שהוא מתגלגל ותורו הלילה מתוך קופת-צבור אחת אל קופת צבור אחרת...

עכשיו אמנם הענינים נשתנו עלינו במדה ידועה, ראשית, הרובל לא כבר הלך ועבר מן העולם ומקומו ירשה ה'קירינקה' והקירינקות וצמחו אצלנו במדה גדולה, ומכיון שכן, זוהי שנית, נודלדלו עלינו ולבנו גם בהן ואין אנו חסים כלל לבזבוז אוהן על ימין ועל שמאל. היוצא מזה, שגם מספר הקירינקות, הממלאות את ריקנותן של קופות הצבור השונות, גדל גם הוא, אבל עסקני הצבור, רק 'נער יכתבם' וכל מי שהוא 'נושא בעול' ב'ק' פ' א', הוא הוא גם עמוד-היתרון של 'ארט', וממילא שהוא גם חבר ל'אספת היסוד', וממילא שהוא גם ציר וועידת הקהלות', וכדומה, וכדומה...

איש אחד, והוא הוא המומחה לכל השאלות ולכל הענינים ולכל הצרכים, שאף הם, בעיקרם, אינם אלא אחד לעת-עתה - בשעה שצרכינו וענינינו אינם תלויים בנו בשעה שבאמת אין הצבור יכול לפנות את דעתו לכל אותן האורגניזציות וההתחלות, שהעסקנים מטפלים בהן לשמרו ולטובתו: -

דברי ריבות של כנופיות (במקומם של מעמדות!) והתנגשות של פרוגרמות (במקומן של מפלגות!)

והאיש הזה הוא האחד בכל האספות, ודברו אחד בכל המצבים, כי רק אחת הוא יודע: או שהוא נלחם בציונות, או שהוא נלחם בבונדיזמוס, או שהוא שונא את ההיברניזם...

וממילא שאפשר היה לחיות מראש, סוּפּה של אספת-היסוד להיות כלה מאליה, אחרי שנקראה ועידת הקהלות, מפני שלפי חוקי הטבע אין גוף אחד שמשמש בשני מקומות בבת-אחת, כשם שאין שני גופים משתמשים במקום אחד; ומכיון שהעסקן היחיד עסוק בוועידת הקהלות שבמוסקבה, בירוע, שאינו יכול להתעסק גם באספת היסוד שבפטרבורג... ואמנם לא עברו ימים מועטים מיום שועידת הקהלות התארגנה למוסד תמידי, כביכול, והבדי אספת-היסוד בעצמה, דרשו את בטילה, מפני שאין שתי האורגניזציות הללו אלא 'כפל-הענין'...

לא בקש מאתם להם, כדרך הווללים מלפנים, כי אם מהזרות בלבד, העם, ברגע ההסטורי הזה, עגם לראות בפעם המאה ואחת, כיצד הפועל נועץ את צפרניו בגרונו של הגרור פיסט, וכיצד העממי עורך מטבח לציוני לאור האידיקטרון בנשפים של גחיק וסחוק או של טירור לבן ואדום!...

'אספת היסוד' שלנו, כך היתה גם, וועידת הקהלות שלנו, והימים ימי תגבורת המלחמה בין 'הלבנים' ובין 'האדומים' ברוסיה, שנחלקה למדינות, מדינות אין קץ, ובל הלוקה קורעת מעל המרכז ערים ופליכים ונפות, ובתוך אלה הערים והפליכים והנפות נמצאות גם קהלות רבות יהודיות, ישנות והדשות, שע"י הפירוד המדיני הכללי, 'נחתכו' גם מן מאמנו, וישבי המרכז, שלא מדעתן ושלא מרצונן, - למרות האבטנומיה הקולטורית, האומית והפירסינלית שהמאזהדים הביטחו לנו...

בתוך גבולנו נשארו אך כעשר 'קהלות', שאינן מצטינות באוכלוסיהן, - אבל - הלא צריך לראות את הקהלות - - והועידה נקראה. ואני היתי בפטרבורג ובאתי אל ישיבות 'אספת היסוד'. זכיתי לשמוע את נאומי 'הגרופיטט' הכרסני, וה'פועל-ציון' האדמוני, וה'עממי' הדק כצרוף, ואת ה'ציוני', שכל ביסוי מלאים 'דיקלרציות', ואת ה'מאווה' המעונה ע"י שגיתו כתואמי סיאם, ואת ה'בונדיסט', שרגלו האחת ב'התחמונ' ורגלו השניה ב'התחמוס' והוא נחקל על כל צעד...

ולא עברו ימים מועטים, ואני במוסקבה ונודמתי לראו אל 'ועידת הקהלות' באולם הטיניקאים, אולם ברגע הראשון נדמה לי, כי רגלי שוב הובילו אל 'אספת היסוד', שבנס נתגלגלה מפטרבורג למוסקבה. ממש אותן הדרשות והנאומים עצמם; אותם הווכחים והריבות והטענות והמענות, ששמעתי ב'קלוב העברי' בישיבת 'אספת היסוד', ולא נערך שם אף כמלא השררה, ולא זו בלבד, אלא שהם ראשי המדברים שבכאן היו אלו בעצמם, שהיו והנם גם ראשי המדברים באספת-היסוד ובכל אספה צבורית אחרת.

שוב זכיתי לשמוע את ה'פועל-ציון' האדמוני, ואת ה'עממי' הדק כצרוף, ואת הציוני הקרוב למלכות העולם, ואת ה'מאווה' שתי נשמות מתרוצצות בתוכו, ואת ה'בונד' דיסט', המפשק את רגליו; ורק ברנים ליטאים אחדים נוספו עליהם, שמהרו הנה מערי 'פליטתם' בכונה לקדש 'שם שמים', ולתפאות ל'כופרים', כי בעו"ה, גם אותם לא, 'השה אלוה חכמה' ולשון וכי גם הם ידעו לעת מצוא לצאום נאומים פרלמנטריים 'לא-מפות מאלן, שסגלו להם כשרון זה בקונ-

ישראל לבעליה מלפנים, והם, - הם לקדושת
 הקבר הם חוששים...!
 אמנם התעספות זו באיצטלה של קדושה
 מתאימה יותר מעשי הצביעות והרמאות
 והשקריות בשם אדיאלי הקדושה, שצוחזים
 בהם עמי תבל הנאורים מראשית הירידה
 היותר נוראה של האנושיות במשך המלחמה
 האכזרית, שהציפה את כל פני האדמה
 בדם...

וכי באמת העולם הנוצרי שוטם את
 היהודים ורודף אותם, מפני שעל ידם נרצח
 הנוצרי ולא מפני... שבקרובם נולד
 הנוצרי...!
 האם אין כל תולדות עמי אירופה הנוצרים,
 כביכול, מוכיחות, כי חיו של ישו וגבואתו
 היו שנואים ורעים להם יותר ממתחתו
 ומהשחקות דבורו...?
 האם אין כל המעשים באירופה מיום
 התססות הנצרות ועד היום, עד הפרגיה
 האחרונה שבעולם הנוצרים, - האם אין זו
 חניקה ממושכה ב"נבואת-ההר", שהעמים
 המאמינים אינם יכולים לא להקיא אותה ולא
 לבזוע אותה...?

- עוד טרם יקרא התרגום הראשון -
 אמר ישו לפטרס, תלמידו היותר קרוב לו -
 ואתה כבר תכפור בי...!
 וכי מעשי הנוצרים המאמינים מאז
 ומעולם אינם מעידים על כסירה זו שאינה
 טוסקת...?

ובין כך היו רבותינו שבגולה מלמדים
 אותנו:
 - בואו ונחזיק טובה לישו הנוצרי,
 שאלמלא הוא לא נתפשטה האמונה באל אחד
 בעולם.

כמדומה לי שבלשון הזה כתוב אצל אחד
 מגדולינו שבספרד, וזה נאמר דוק, בשעה
 שהרדיפות בשם הנוצרי נגדו. קברו הקדוש
 גברו עלינו במדרגה שאין למעלה הימנה! ...
 דוקא בשעה שבשם הנוצרי נכרו לנו קברים
 קדושים לאין קץ ולאין מספר בכל קצות
 הארץ...!

האין זו ראייה, שיותר ראוי לעמים הנוצרים
 לדאוג, שלא תתחלף קדושת חיי מושעים
 על ידם, מלואות, שלא תתחלף קדושת
 מתחתו על-ידי היהודים...!

המקרי ד י ר ע ו ו י נ א ל - באחד
 מרומניו של גואי די מופאסאן, שהוא לפי
 דרכי חיו ומדרגת מוסריותו אינו עולה
 ואינו נופל מיתר חבריו המקרזים, שסלונזי
 "ההכרה הגבוהה" בפריז מלאים אותם,
 וכמורה גם הוא נוצרי אדוק, אם גם טולירגטי
 ול-יב-לי במדה ידועה, מפני שהמצב מכיחוש
 תמיד לבוא במשאומתן עם "מלויים יהודים", -
 כשהיה מרקיז זה מגיעו בשיתותיו עד ענין
 "מיתתו של המושיע", היה אומר, ברכות
 לשוננו, שבעיקר הדבר אין הוא נוטה
 לחיב את כל העם היהודי בשביל צליבתו
 של בן-האלהים ע"י יהודים רוצחים אחרים,
 אבל -

ובאמת חרשות הנאמרות בטוסקה למה
 להן לחיות נשנות בפשורגוד? בכל-אופן,
 צמאונן של השדרות הרחבות" הלא אינו
 סניע עד לידי כך...!

* *
 *

הוי, ההתחלות הלאומיות שלנו! הוי,
 "אספת-היסוד" שלנו, בנין הקהלות שלנו!
 לא חללי הרב ולא חללי מלחמה נפלתן!
 אפילו הקומיסריון היהודי לא מחר להניף ידו
 עליכן...! ציץ נובל הייתן בחייכן וקל-זחומר
 במיתחכן, ואין מי שיריד אפילו דמעה על
 קברכן...!

רק הליעג לעסקנים שלכן, שאינם יודעים
 את השעה ואינם מכירים את המקום ואינם
 מבינים את המעשה אשר יעשו ואת אשר לא
 יעשו, בהתאם לחנאי החיים, ומאבדים את
 האינרגיה של הצבור ללא הכרה וללא
 תועלת. - - -

.X

קדושה ופוליטיקה.

"וכי מה ענין שימטה אצל הר סיני?"
 וכי מה ענין קדושה לפוליטיקה?
 ואף-על-פי-כן - מיום שהתחילו ממשלות
 אירופה ואמריקה מפרסמות את החלטתן,
 כי ארץ-ישראל צריכה לשוב לרשות היהודים
 לאחר שתנטף ברוע מיד טורקיה, לא פסקו
 הטעות והמחאות בעתונותן של מפלגות
 נוצריות ידועות.

- הא כיצד? ארץ ישראל ליהודים?
 ו"קבר המושיע" מה יהא עליו? האם העולם
 הנוצרי יראה בעיניו יודום, בהתפשט על
 "הגל הקדוש" ידם של אלו, שהם הם
 האשמים ברמיז הקדושים של השוכן תחתיו...?
 האין זה חלול הקדוש...?

ומובן שגם הממשלות הנאמרות באו לידי
 החלטת הנזכרת בדבר ארץ-ישראל לישראל
 לא משום חבתן, "לעם הנדכה", הגולה מאדמת
 אבותיה, כי אם מפני מניעים פוליטיים;
 אולם בחוגים הנוצרים הידועים נאמר, כי
 כראי הוא "הגל הקדוש" לעכב, אם גם הפר-
 לטיקה דורשת את הצעד הזה...

ודוקא באותה שעה באה בעתונים ידיעה
 על-דבר הסכמת האפיפיור עצמו על החלטת
 הממשלות. אין האפיפיור בעצמו רואה שום
 דע בזה, אם "ערו" של בן האלהים יהא
 מונה בחלקו של אותו העם, שעפרו מפור
 בכל פנות תבל...!

אבל אותם הנוצרים, שהם "אפיפיורים"
 יותר מהאפיפיור בעצמו", לא לקחו מוסר גם
 מעובדה זו. האפיפיור בירייה ואינהו בירידהו.
 בודאי שגם האפיפיור הסכים להשיב ארץ-

כבוד לאלה הצעירים, העושים להם רב, ואמנם הספיקטל הראשון הוכיח, כי מנקודת המבט הקים של האמנות על התיאטרון, ביחוד מנקודת מבטו של סטניסלבסקי, הרב לא יתבישו בתלמידיו, כשם שהתלמידים לא יתבישו ברבם. המחנות המינאטוריים (האחות הבכירה) - שלום אש; "השריפה" - י. ל. פרץ; "ההמה! ההמה!" - יצחק קצנל-סון ופגע רע" - י. ד. ברקוביץ נערכו על הצד היותר טוב; המומינטים הסציניים הובלטו באותה "ההבלטה" הסטניסלבסקית, שהאסכולה המוסקבאית מצוינת בה ושעל ידה זכתה לפרסומה הגדול באירופה, ולא להגם לא מצאו הארטיסטים של התיאטרון האמנותי, שנמצאו באותה מעמד, בשעת הרי-פיטיציה הגנרלית, דוי מלים ודי הולדים למוסד התיאטראלי העברי החדש. הגויים רצונטי העתונים המוסקבאים, לא להגם כתרו כתרם למצחקים הצעירים!...

ואמנם היבר הזה לא יפליאני המצחקים הם, כאמור, צעירים יהודים, שקבלו חנוך הגון, - ולמה לא יצחקו יפה ולו גם ברוחו ובטעמו של סטניסלבסקי? גיטשה אומר במקום אחד: היהודים הם אקטורים מעולים, מפני שכל חייהם בין האומות אינם אלא משחק לרוחם וטעמם של אחרים, מפני שתמיד הם מוכרחים להסתגל למצבים זרים ולתנאים חיצונים. ואפשר, שדוקא מצד זה ילעזר קצת על הבימה עברית, כל כלה שבהתחלתה נכרת שאיפה סריוזית לבניה קולטורית וכל כמה שפני שקידת העוסקים בה אפשר לנבא לה התפתחות מסוימה בעתיד...

הגויים, שראו במשחק ארטיסטי "הבימה" העברית מבלי להבין את שפתם, יכלו לדון רק על העריכה החיצונית, מובן שהם לא יכלו גם לשפוט על התיאטרון העברי מנקודת השקפת האמנות העברית. מה שאין כן הרואה העברי, שחדר אל פנימיותו, אל נפשו של המשחק. התפעלות הרואה העברי היתה יותר מקומצת. נניח למחנות עצמם, שערבם קל מאד ואינם שווים כלל בכל אותה השקידה היגיעה שמעלו בהם המשחקים, ושהסטיליזציה של האסכולה הסטניסלבסקית יכלה רק להדגיש עוד יותר את קלישואתם: "זבת הטון הריאליסטי, שהתיאטרון האכזב" נוהג בה, עוד יותר הבלטה את העדר הריאליזם שבשעם הדברים דמוצגים, ואולי רק המחזה של שלום אש התאים במדה ידועה, לפי החומר שלו, למטרת המשחקים...

אולם, כאמור, עדיין אין הבימה מתגדרת בעצמה להיות תיאטרון עברי, כי אם בית ספר תיאטראלי למשחקים עברים: המשחקים עדיין לומדים את האמנות הזאת וכמסים את כשרונותיהם בתרגולים סציניים. ואנו לא עליהם באתי לדון, כי אם על התיאטרון העברי בעתיד, שאפשר שהתחלתה המוצלחת

- אבל בכל אופן אני מוצא את המעשה הזה למושג פורטי מצד העם היהודי... אולם עוד גדול מזה היה "המשה" של עמי אירופה, שבמשך כמה דורות היו מערבים קדושה בפוליטיקה, ושבעתים גדול עונם. שנהו קדושה יתרה בקבר מושיעם ונהגו זלזול בלדתו ובחיו...!

האם באמת ימי הדם הנשפכים עכשיו באירופה יגרמו סוף-סוף, כי גם המשה הפוליטי הזה יתוקן בין יתר "המשיגים" הפוליטיים והקולקלים ההסטוריים, שאירופה היתה דשה בהם במשך אלפי שנים?...

XI.

בימה עברית.

על דרך בנין הקולטורה הלאומית והאנושית בחיינו "אל נבדו לקטנות", כמאמר משוררנו. כל אבן, כל לבנה, כל קרש וכל טרציקים לבוא בחשבון. כל פנה עזובה, שהוקמה, הרי היא ברכה לנו. כל טפח בנוי הרי זה מאורע.

ומאורע, לאומי וקולטורי, היא בלי ספק גם יסוד "הבימה" העברית, שנפתחה במוסקבה בראשית הסתיו ע"י מרגל צמת. התיאטרון מצער, צנוע, אבל בנוי בטעם. וכחיצוניותו כן גם פנימיותו. אין הוא משריז על חשיבותו, אינו "מרעיש עולמות" על היתו. בסך-הכל רק "סטודיה", רק בית-חורש תיאטראלי, בית-חנוך לתיאטרון, פרודור לתיאטרון, ולא תיאטרון גמור.

וענותנותו זו היא המושכת עליו תוט של חן איוהו ארטיסטי שיש לו תקוה זה המכיר את צורך הלמוד, את צורך החנוך, זה שראשיתו מצער, אחריתו ישנה... דבר זה בעצמו כדאי להוכיח לנו, כי לפנינו הפעם אינציאטיבה סריוזית, כי לפנינו עיבדה חשובה. כי דור הדיליטנטיות התיאט-רלית והשרלטניות האקטוריות חלף אצלנו, בי החובבות" והשחקנות של פורים" לא תשיבנה עוד. לפנינו הפעם צעירים, שיוצרים את ערך האמנות בכלל ואת ערך האמנות התיאטראלית בפרט, וכורעים על ערך לפני כבוד מלפומונה ואינם נועזים להחל את מקדשה ע"י דריסת רגליהם של בני אדם, שלא הספיקו להתחנך בכהונה כראוי...

המשחקים של הבימה העברית עדיין לומדים הם את התורה התיאטראלית, ובנידון זה עשו יותר מכפי שאפשר לדמות מראש. מאחר שאין לנו לא בית-ספר תיאטרוני ולא מסורה תיאטרונית באו לצפת מים על ידי קסקני התיאטרון היותר מובהקים והיותר מומחים שבמוסקבה. סטני-סלבסקי וחבריו היו המרדכיים הראשונים של משחקי "הבמה העברית". רבר זה, כשהוא עצמו, כדאי לעורר בלב רגש של

ובכאן יתמה הקורא : תיאטרון עברי, ששרשוריו יונקים מרוח היצירה הלאומית ? וכי היה לנו מעולם בימה לרואים ? וכי היה לנו „אודיאון“ לאומי באיזה מקום ובאיזה זמן במשך אלפי דורות של קיומנו על אדמות ?... וכי לא הזהירו לנו „פוסקינר“ על קרקסאות ועל תיאטראות ?...

כן, כן ! הזהירו והזהירו. אבל הלא גם על עשות פסלים ואנדוטראות הזהירו אותנו. והזהרה זו לא באה מתוך קפריסה של מחוקקי מדברי בלבד, כי אם מתוך לאומי. אותם הפסלים ואותם הקרקסאות ואותם התיאטראות בודאי שלא התאימו כלל לרוח העם, שאלמלא כן אין שום מוק ואין שום אזהרה מתקיימים בחיי האומה. רוח העם המפשט והנאצל מאס באמנות הפלסטית. היצירה העברית היא אימפריסיונית ביותר. היא תופסת את הרשמים של עולם החמרים בפרספיקטיבה. נסו נא, למשל, להשוות את תאורי המבול בעזיקים, הקדורש ותאוריו אצל משוררי העמים התימיקים. והנה נפתחו ארבות השמיים. פתיחת ארבות השמים, - הלא זהו רק תיאור אימפריסיוני, בעוד שאובידיוס, לניטור והורציוס בבוואם לפרשה זו, מתארים בפרטורט איך שבתוך גלי המבול צפו ביחד כבשה וצבי, ואיך שהאלתית, הדג הקטן, נאחזה בדרך שהיתה בענף השקמה הגבוהה... התאור העברי מבליע את הקיום האוביקטיבי של החמר ומדגיש ביוחד את הרושם הסובייטיבי, את הרושם של הדברים כפי שהם מצטיירים בהכרתנו ברוקוק מקום וברחוק זמן. הלא כך הוא גם „שיר השירים“ שלנו. שהרי רק אחרי שבמחשבה „מגדל השן“ כבר נטשטש חמר, ובשאר ממנו רק רושם, רק משהו מפשט, שהיא סגל הגורג והיפעה, אפשר להמשיך לו את אפה של שולמית...

ואמנם הפלסטיקה האריית, היונית צריכה היתה לעבור דרך גלגולים רבים, עד אשר תדבק בה נפשו של הפסל היהודי הראשון והפסל היהודי הזה עוד המשך הלאה את דרך גלגולי האמנות הפלסטית, עד שהגיעה אל אותו השביל המוביל אל הכלת היופי היהודית, אל הפשטת החמריות עד הקצה האחרון, אל שטטוש הגוף וההאפלה על הריאליות מצד אחד, והדגשת הגשמה, הרוח, היסוד הנאצל מצד שני, מאנטוקולסקי מתחילה אמנות פלסטית עברית, שתמידינו בני עמו הבאים אחריו עוד מעמיקים אותה עד היום.

ומה צריכה להיות האמנות התיאטרלית העברית ? ברור הדבר, שגם היא צריכה ללכת בדרך זו עצמו של הפשטת הגשמיים, של הגברת האימפרסיה על חשבון הריאליות. ודיקא זה הוא הפרינציפון שהאסכולה המוסט-קבאית סותרת אותו מעיקרו.

טטניסלבסקי ובית-מדרשו משתדל תמיד למצוא את הגוף שבגשמה, בעוד שהיצירה העברית מבקשת תמיד את הנשמה שבגוף. והאמנות של טטניסלבסקי הוא הפטישיזמוס

של הבימה" תשפיע עליו במדה ידועה. התיאטרון העברי בא להבנות בשעה שעל התיאטרון העולמי, כידוע, מרחף פחד החורבן. בעשרות השנים האחרונות התחיל הקריזיס לסצינה האירופית, וסופחים רבים כבר מהרו להכריז בכלל על מותה של מלפומינה ושממות היכלה. אנו רואים בכל מקום נטיגות חדש את התיאטרון, לפחות בקרבו נשמה חדשה, למצוא לו צביונים חדשים ודרכי-יצירה חדשים. אבל כל הנטיגות הללו לעת עתה רק העמיקו את הקריזיס שלו, כריצפטים של רופאים, שעדין הם רק מבקשים ואינם מוצאים את התרופה הנכונה למחלה; וללי שקיעה של הסצינה עוד העמו יותר. האסכולות השונות, שנתרבו בתקופה האחרונה במקצוע הסצינה, עוד הגדילו את התפוררותה של אמנות זו. והסבה ? - כמובן לא כאן המקום לחקור אחריה. בכל-אופן אין גיסית אמנות זו יחידה היא בזמננו. האם אין הפוטוריומוס מעיד על התנוונותה של השירה ? האם אין הקוביומוס מוכיח על מחלתן של הצירות והפסלות ?... אולם מצב התיאטרון עוד קשה מצבם של יתר מקצועות האמנות, מפני שהשפעת ההמוניות גדולה בטנה בו יותר ממבקעות אחרים, כי אין לך אמנות שמגע חמוון, הקהל הרווא, שולט בו, כמו התיאטרון. שהרי בעוד שהמשורר או הצייר יוצרים בביתם, בחורי חדריהם, הלא אקטור יוצר לעיני ההמוון, - זה ההמוון הגס, שלפני רגע שב מהקינומטוגרף, ועדין הוא מלא „רשמי העמוקים“... לירידת התיאטרון גרמה גם התפשטות הספר והקריאה, שסוף-סוף כדאית הן להשביע במדה ידועה את הנפש השוקקת למזון רוחני אסתטי... מות הטרגדיה, מפאת שטחיות החיים וגבוריהם, והדרמה הבורגנית, שירשה את מקומה, לא יכול אף הוא להשפיע לטובה על התקדמות הסצינה. כי סוף סוף הלא הדרמה האיכנטית או הטטיכובית אינה שונה בעיקרה מהספר או מהרומן אלא שנוי חיצוני בלבד ולא שנוי תחומי, שנוי „היכלות“ בעולם האמנות...

איך שיהיה, אבל עומדים אנו כיום לפני עובדה מעציבה, לפני גיסית התיאטרון. בשעה זו שוקדים אנו על יצירת תיאטרון עברי, על יצירת מקצוע אמנותי זה לנו בעיקרו, זה לרוח יצירתנו מעורו, זה לנו עפ"י מהלך ההסטוריה שלנו... ואם כך הוא הדבר, הלא צריכים אנו להביא בחשבון את אותם המר-מנטים, שביכלתם לתת לנו את הרשות לקוות, אם לא את הערבות הגמורה, כי נצליח במעשינו, כי לא נפל יולד לנו... בתור זומנט יסודי בנידון זה צריכה לנו לשמש הכרת יצירתנו האופיית, האינבידואלית במובנה הלאומי. אנו צריכים ראשית כל לברר לנו, שאם נקים לנו תיאטרון עברי, לא מחרבות התיאטרון האירופי יבנה, כי אם ברוחה ובמלכה של יצירתנו הכללית תחין לנו למצוא לו שרשים.

אין זה פוקוס, כי מצחקים עברים
 ייטיבו לצחק לאחרים לפי טעמם ורוחם של
 זרים: את כוחנו זה, כמבטאו של ניטשה, כמד
 הראינו לעולם; הגיעה השעה, שננסה לצחק
 למעננו, לפי טעמנו ורוחנו. אם יש
 תקוה לתיאטרון עברי, היא לא בדרך
 התיאטרון הכללי ילך, שהוא הולך עכשיו
 ומתדלדל, ואפילו לא בדרך זו או אחרת,
 שהמומחים מציינים לו, לתיאטרון הכללי,
 בתור סגולה להנצל מרדת שחת, כי אם
 בדרכו הוא ילך, בדרך אשר יתוה לו
 רוח היצירה של העם.

הפרובוסלבי, האלילות הבינצית, המגשמת את
 הריח, המבקשת למצוא מבטא ודמות ריאלית
 למהות שבמסתורין, בעוד שהאמנות שלנו
 שוללת תמיד את הדמות, הדוחקת ומצמצמת
 את המהות שבמסתורין...
 התיאטרון העברי צריך אפוא לקבל מאת
 התיאטרון האירופי את אומנות המשחק בכללה,
 את אופן העריכה, את הרוטינה הסצינית, אבל
 אין לו להדבק מראשית יצירתו באיזה זרם
 מיוחד, באסכולה מיוחדת,
 בהשקפת עולם סואמנות מיוחדת.
 הוא אינו צריך להיות תיאטרון של סטניס-
 לבסקי, כמו שאיננו צריך להיות אפילו
 תיאטרון של... רינהרד...

סוף

